

Slovenská štatistika a demografia

(vedecký recenzovaný časopis)

Číslo 4/2013

O B S A H

I. VEDECKÉ ČLÁNKY

1. Štefan ADAMEC

Vplyv zmien nepriamych daní na vývoj inflácie

2. Michaela CHOCHOLATÁ

Analýza výmenných kurzov v období globálnej finančnej krízy: Empirická štúdia pre Česko, Maďarsko a Poľsko

3. Ján MÉSZÁROS

Úroveň a trend úmrtnosti na Slovensku z pohľadu roku 2012

4. Libor BERNÁT

Študenti zo Slovenska v odboroch inžinierskeho staviteľstva brnianskych vysokých škôl technických v medzivojnovom období

II. INFORMÁCIE

1. Slovensko zaslalo OSN vybrané dáta zo sčítania 2011

2. Sčítanie potrebujú nielen štatistici

3. Prehľad vedeckých článkov publikovaných v roku 2013 v časopise Slovenská štatistika a demografia

KLÚČOVÉ SLOVÁ. ABSTRAKTY, RESUMÉ ČLÁNKOV

Štefan ADAMEC

Vplyv zmien nepriamych daní na vývoj inflácie

Kľúčové slová: harmonizovaný index spotrebiteľských cien, nepriame dane, administratívne ceny, harmonizovaný index spotrebiteľských cien s konštantnými daňami

Abstrakt

Harmonizovaný index spotrebiteľských cien je dôležitý makroekonomický ukazovateľ slúžiaci na porovnanie vývoja spotrebiteľských cien v jednotlivých krajinách EÚ. Súčasťou spotrebiteľských cien tovarov a služieb nakupovaných konečným spotrebiteľom sú aj nepriame dane - spotrebné dane a DPH. Vzhľadom na skutočnosť, že vplyv zmien daní môže mať priamy a okamžitý vplyv aj na celkovú infláciu, rozhodla sa Európska komisia prijať nariadenie č. 119/2013 z 11. februára 2013, ktorým upravuje výpočet harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien pri nezmenených daniach. Článok sa zaoberá vplyvom zmien sadzieb nepriamych daní na infláciu v SR a vo vybraných krajinách EÚ.

Resumé

Témou predloženého príspevku je analýza potreby prijatia nariadenia Európskej komisie o výpočte HICP s konštantnými daňami. V príspevku sú opísané dôvody prijatia nariadenia a vplyv daní a administratívne určených cien na výšku miery inflácie v SR. Zároveň sa v príspevku uvádza analýza vplyvu zmien nepriamych daní na mieru inflácie vo vybraných krajinách EÚ.

Príspevok poukazuje na skutočnosť, že nielen trhové faktory majú vplyv na zmeny spotrebiteľských cien, ale aj opatrenia vlád v oblasti rozpočtovej politiky a opatrenia regulačných orgánov krajín určujúcich ceny vybraných tovarov a služieb. Z tohto dôvodu je potrebné mať pri rozhodovaní orgánov EÚ k dispozícii informácie o vplyve opatrení jednotlivých vlád na výšku inflácie v ktorejkoľvek krajine EÚ.

Michaela CHOCHOLATÁ

Analýza výmenných kurzov v období globálnej finančnej krízy: Empirická štúdia pre Česko, Maďarsko a Poľsko

Kľúčové slová: výmenný kurz, volatilita, model EGARCH, model DCC

Abstrakt

Predmetom príspevku je analýza bilaterálnych vzťahov medzi výmennými kurzmi CZK/EUR, HUF/EUR a PLN/EUR v období súčasnej globálnej finančnej krízy (január 2009 - február 2013) s využitím modelov volatility. Analýza v príspevku vychádza z odhadu jednorozmerných modelov EGARCH, pričom nasleduje aplikácia viacrozmerných modelov dynamickej podmienenej korelácie DCC, ktoré predstavujú vhodný nástroj na posúdenie závislosti vo vývoji medzi výmennými kurzmi. Na základe veľkosti vypočítaných hodnôt DCC možno hovoriť o pomerne vysokej závislosti medzi analyzovanými dvojicami výmenných kurzov.

Resumé

Predmetom analýzy v tomto príspevku sú výmenné kurzy českej koruny (CZK), maďarského forintu (HUF) a poľského zlotého (PLN) voči euru (EUR). Keďže Česká republika, Maďarsko a Poľsko zatiaľ neprijali spoločnú európsku menu euro, predstavuje analýza výmenných kurzov ich národných mien práve voči euru a odhaľovanie ich spoločného pohybu dôležitú problematiku. Po stručnom uvedení prehľadu literatúry týkajúcej sa predmetnej problematiky sa v príspevku uvádza opis metód, ktoré boli použité na analýzu (jednorozmerných modelov autoregresnej podmienenej heteroskedasticity EGARCH a viacrozmerných modelov EGARCH-DCC), a tiež empirické výsledky získané prostredníctvom softvéru EViews. Po špecifikácii jednorozmerných EGARCH modelov boli vypočítané a graficky znázornené hodnoty DCC. Hodnoty DCC dosahovali počas celého analyzovaného obdobia poznačeného globálnou finančnou krízou v priemere úroveň 0,491 (CZK/EUR - HUF/EUR), 0,508 (CZK/EUR - PLN/EUR) a 0,701 (HUF/EUR a PLN/EUR), čo svedčí o značnej previazanosti medzi skúmanými dvojicami výmenných kurzov v týchto krajinách.

Ján MÉSZÁROS

Úroveň a trend úmrtnosti na Slovensku z pohľadu roku 2012

Kľúčové slová: hrubá miera úmrtnosti, štandardizovaná miera úmrtnosti, ukazovatele úmrtnosti v prvom roku života, nadúmrtnosť, príčiny smrti, ukazovatele strednej dĺžky života, dekompozícia nárastu strednej dĺžky života pri narodení

Abstrakt

Článok sa zaoberá analýzou úrovne celouzemnej úmrtnosti na Slovensku v roku 2012. Ukazuje relatívne veľmi malý pokles úmrtnosti oproti predchádzajúcemu roku a hľadá jeho príčiny podrobnejším členením. Poukazuje na vplyv tejto úmrtnosti na dĺžku života populácie. Zobrazuje hlavné vývojové tendencie za posledné roky členené podľa pohlavia, veku a príčin smrti.

Resumé

Úmrtnosť na Slovensku v roku 2012 na základe štandardizovanej miery celkovej úmrtnosti poklesla o 1,1 %. Je to malý pokles, ktorého príčiny možno hľadať skúmaním komponentov úmrtnosti. Najhorší výsledok dáva úmrtnosť v prvom roku života, ktorá narástla pri dojčenskej úmrtnosti o 17,2 % na hodnotu 5,78 promile. Táto hodnota je síce ovplyvnená administratívnym zásahom do evidencie narodených, podľa ktorého sa od roku 2012 neevidujú deti narodené v zahraničí, ale aj iné ukazovatele úmrtnosti v prvom roku života vykazujú nárast. Čiastočne nepriaznivá situácia je aj v iných vekových skupinách, a to u mužov vo vekovej skupine 10 až 29 rokov a u žien vo vekových skupinách 35 až 39 a 55 až 64 rokov. Na základe príčin smrti treba upozorniť u mužov na nárast úmrtnosti v kapitolách infekčné choroby, choroby žliaz, choroby nervového systému, choroby tráviaceho systému a choroby močového systému. U žien sú to kapitoly nádorové ochorenia, choroby dýchacieho systému a choroby močového systému. U mužov ide o kapitoly príčin smrti s malou početnosťou, ale u žien je tam kapitola nádorové ochorenia, ktorá je druhá najpočetnejšia kapitola v počtoch úmrtí. Prekvapujúci je aj nárast v oblasti liečiteľnej a predíditeľnej úmrtnosti u žien. Napriek týmto negatívnym javom v komponentoch úmrtnosti dĺžka života populácie narastá. Stredná dĺžka života pri narodení u mužov narástla na hodnotu 72,47 roka a u žien na 79,45 roka. Vzhľadom na to, že nárast ukazovateľa u mužov bol väčší, znížil sa rozdiel v dĺžke života podľa pohlavia v prospech mužov. Podobná situácia je aj s ukazovateľmi stredná dĺžka života vo veku 50 aj 65 rokov.

Libor BERNÁT

Študenti zo Slovenska v odboroch inžinierskeho stavitel'stva brnianskych vysokých škôl technických v medzivojnovom období

Kľúčové slová: študenti, odbor inžinierskeho stavitel'stva, vysoká škola technická, národnosť, konfesia

Abstrakt

V príspevku sú analyzovaní študenti zo Slovenska študujúci v odboroch inžinierskeho stavitel'stva Českej vysokej školy technickej a Nemeckej vysokej školy technickej v Brne v školských rokoch 1918/19 - 1939/40. V komparatívnej štúdií sme sa z dôvodu stanoveného rozsahu zamerali na otázky počtu študentov, percentuálny podiel študentov zo Slovenska, odbor, ktorý študenti navštevovali, národnosť a konfesiú. Vzhľadom na rozsah štúdie sme vynechali rozbor miesta bydliska, dĺžky štúdia, sociálny pôvod, absolvovanie štátnych skúšok a iné. V príspevku vychádzame predovšetkým z archívnych zdrojov nachádzajúcich sa v archíve Vysokého učenia technického v Brne a v Moravskom zemskom archíve v Brne.

Resumé

V štúdií sú analyzovaní študenti zo Slovenska - národnosťou Slováci alebo narodení, či majúci trvalé bydlisko na území Slovenska - na stavebných fakultách Českej a Nemeckej vysokej školy technickej v Brne. Dovedna tu študovalo 277 študentov, z toho 182 na ČVŠT v Brne a 112 na NVŠT v Brne. 17 študentov študovalo na oboch fakultách. Študovali tu aj dve ženy; jedna na ČVŠT v Brne a jedna na NVŠT v Brne.

Ak rozoberáme skupinu študentov z konfesionálneho hľadiska, najpočetnejší boli rímskokatolíci - 112 študentov (40 %), potom študenti židovskej viery - 92 (33,2 %), evanjelikov augsburského vyznania bolo 43 (15,5 %) a kalvínov bolo 8 (2,9 %). Ostatní študenti sa hlásili k pravoslávnej viere alebo boli bezkonfesijní, či neuviedli svoju vieru.

Nemenej zaujímavou otázkou je národnostná otázka. Dominujú síce Slováci - 118 študentov (42,6 %), potom Maďari - 44 študentov (15,9 %), 40 študentov (14,4 %) bolo židovskej národnosti a 29 študentov (asi 10,5 %) sa hlásilo k nemeckej národnosti. Ostatné národnosti boli zastúpené pod 10 %.

Z dôvodu stanoveného rozsahu štúdie nespracováame rozbor miesta bydliska, absolvovania 1. a 2. štátnej skúšky, veku, v ktorom študenti túto skúšku absolvovali, dĺžky štúdia, strednej školy, z ktorej prišli, ani rozbor vysokej školy, ktorú predtým navštevovali, sociálneho pôvodu a pod.

Aby nedošlo ku generalizácii, v ďalšom bádání bude treba komparovať výsledky nielen s ostatnými fakultami, ale aj s nemeckým Vysokým učením technickým v Brne, ako aj s pražskými technickými vysokými školami. Zistené výsledky odkrývajú formovanie technickej inteligencie na Slovensku.